

**L'inici de la pintura
moderna a Espanya:
Sorolla i el seu temps**

L'inici de la pintura moderna a Espanya: Sorolla i el seu temps

EXPOSICIÓ

Des del 12 de març de 2019
Museu de Belles Arts de València

Joaquín Sorolla i Bastida: *Marina* (ca. 1907)
Oli sobre tela. Donació de CEMEX (2007). Inv. 1/2007

Introducció

Joaquín Sorolla i Bastida (1863-1923) va ser el pintor valencià la trajectòria i les obres del qual van transcendir l'espai local per a convertir-se en un artista de referència, tant en l'àmbit nacional com en l'internacional. Amb ell es va iniciar la pintura moderna a Espanya, la qual va proporcionar una imatge alegre i vital, lluminosa i optimista, del nostre país, fortament contrastada amb la idea que difonien d'Espanya les obres d'altres artistes com, per exemple, les dramàtiques imatges costumistes i els retrats, de to fort i fosc, del pintor basc Ignacio Zuloaga Zabaleta (1870-1945).

La modernitat es va caracteritzar en l'obra de Joaquín Sorolla, principalment, per la selecció d'escenes de la platja valenciana i per la representació de paisatges. Modern, en temps de Sorolla, equivalia a pintura a l'aire lliure. Així doncs, la novetat principal del realisme de Sorolla va radicar en l'elecció del tema, per al qual es va inspirar en l'entorn més immediat d'ell.

L'obra d'aquest artista va generar un corrent d'influència que s'ha conegut com a *sorollisme*, caracteritzat per una paleta senzilla, d'obres elaborades a l'aire lliure, en què es pinta el que l'ull veu, que representaven escenes de platges mediterrànies i vestits típics tradicionals. De manera que *sorollisme* va equivaldre a valencianisme.

El recorregut de l'exposició *L'inici de la pintura moderna a Espanya: Sorolla i el seu temps*, és fonamentalment cronològic i diacrònic i s'estructura en diversos àmbits que posen en relleu la importància

de l'obra dels artistes que van estar vinculats amb l'artista valencià de manera directa o indirecta. Amb obres procedents exclusivament dels fons del Museu de Belles Arts de València, es narra des dels antecedents de Sorolla, és a dir, els artistes que triomfaven a València quan Joaquín Sorolla iniciava la marxa artística, passant per mostrar els pintors que van exercir com a mestres del pintor valencià a l'Escola de Belles Arts de Sant Carles de València, així com els amics artistes que tenia, i, naturalment, es mostra l'obra que va crear Sorolla, per a, posteriorment, incidir sobre els deixebles directes de l'artista, així com sobre l'escola de seguidors de l'estil d'aquest, coneguts com els *sorollistes*, i, finalment, mostrar les peces dels últims seguidors del pintor, els coneguts com a *postsorollistes* i que van marcar, en el seu temps, l'evolució de la preeminència d'aquest corrent.

La creació artística valenciana a la fi del segle XIX: antecedents de Joaquín Sorolla

El panorama artístic de la València de l'últim terç del segle XIX es va situar sota la preponderància, principalment, i entre altres, de quatre pintors: Francisco Domingo Marqués (1842-1920), Antonio Muñoz Degraín (1840-1924), Ignacio Pinazo i Camarlench (1849-1916) i Emilio Sala Francés (1850-1910). Aquests artistes van ser el punt de partida de les futures generacions de pintors valencians.

Aquests artistes van representar el corrent artístic més tradicional, dominat pel gènere de la pintura d'història, amb les obres de la qual podien participar anualment en les exposicions nacionals

Ignacio Pinazo Camarlench: Jocs d'ícar (1877).
Oli sobre tela. Depòsit de la Diputació de València. Inv. 724

de belles arts, ja que va ser, aquest, el tipus de pintura que va reunir un reconeixement i un nombre de guardons més gran. No obstant això, aquest gènere va ser qualificat, progressivament, de postís, inexpressiu, castís, melodramàtic i social, allunyat de la realitat.

No obstant això, juntament amb la renovació que va suposar l'impressionisme francès, abans de Sorolla, aquests artistes van mostrar una tendència fortament cromàtica, en la qual va destacar la puresa lumínica de Pinazo i Domingo Marqués, el paisatge exaltat i radiant de Muñoz Degraín i la temàtica executada de manera subtil per Emilio Sala.

Tanmateix, encara que Joaquín Sorolla mai va ser deixeble directe de Francisco Domingo Marqués, en nombroses ocasions sí que es va considerar influenciat per les fórmules artístiques, la pinzellada i el color de Domingo Marqués, especialment a l'inici de la seua marxa professional.

De la mateixa manera que Sorolla va sentir admiració en els inicis pel realisme de la pintura d'Ignacio Pinazo, fet que el va portar a pintar xicotets llenços de factura esbossada amb siluetats similars als executats per Pinazo, de clara influència dels *macchiaioli* italians, que imitaven, a més, el cromatisme i la temàtica costumista valenciana.

Sorolla li va deure a Antonio Muñoz Degraín, a més, el gust que tenia per la pintura visual, de lluminositat intensa i gran colorit.

Ignacio Pinazo Camarlench: *Escolà tocant la simbomba* (ca. 1894)
Oli sobre tela. Col·lecció Reial Acadèmia de Belles Arts de Sant Carles. Inv. 723

Els mestres de Sorolla

Joaquín Sorolla i Bastida va començar els estudis de dibuix a l'Escola d'Artesans de València i, des de 1879, es va formar a l'Escola de Belles Arts de Sant Carles de València. Posteriorment, va ser pensionat de la Diputació de València per a estudiar pintura en l'Acadèmia Espanyola de Bellas Artes de Roma. L'Escola de Belles Arts va engregar, al llarg del segle XIX, mètodes d'estudi nous basats en la llibertat individual de l'estudiant. L'ensenyament de les diverses assignatures d'aquest centre va ser impartit per pintors valencians de fama local.

El quadre de professors de l'acadèmia valenciana per als estudis superiors a la fi del segle XIX, entre els quals es trobaven els qui van formar Sorolla, estava compost pel paisatgista Gonzalo Salvá Simbor (1845-1923), que s'ocupava de les classes de perspectiva lineal i paisatge, assistit i ajudat per Genaro Palau Romero (1868-1933). Ricardo Clemente Lamuela era l'encarregat dels estudis d'anatomia artística. El dibuix de l'antic i el dibuix del natural eren impartits per Julio Cebrián Mezquita (1854-1926). I les classes de colorit corresponien a Isidoro Garnelo Fillol (1867-1939), qui tenia Pedro Ferrer Calatayud (1860-1944) com a ajudant. I, a més, també van exercir una labor docent artistes de més prestigi, com ara Joaquín Agrasot Juan (1836-1919), José Garnelo Alda (1866-1944) i Juan Peyró Urrea (1847-1924).

Durant els cinc anys que Joaquín Sorolla va continuar la formació acadèmica en l'Escola de Belles Arts de Sant Carles de València,

Antonio Fillol Granell: *La gloria del poble* (1895)
Oli sobre tela. Depòsit del Museu Nacional del Prado. Inv. 1246

Cecilio Pla Gallardo: *La mosca* (1897)

Oli sobre tela. Col·lecció Reial Acadèmia de Belles Arts de Sant Carles. Inv. 1250

van ser els artistes valencians que van formar part de la nòmina acadèmica els qui primerament van influir sobre els procediments tècnics i teòrics inicials del pintor valencià.

L'entorn de Sorolla: els amics, els col·legues i el seu temps

En el trànsit dels segles XIX i XX, la ciutat de València va experimentar canvis notables. El 1865 es van demolar les muralles de la ciutat de València i va començar la transformació urbana amb l'ordenació de l'espai a través dels eixamples. La indústria de la seda va entrar en decadència per la dificultat d'adaptació a la revolució industrial. No obstant això, es van consolidar nuclis industrials nous, com el tèxtil, a Alcoi; el calçat i les catifes, a la Vall del Vinalopó; el moble, a València, i la ceràmica, a Manises, l'Alcora, Onda i Castelló.

El 1909 la província de València reunia el 4,5 % de la població espanyola. València capital tenia 233.248 habitants, i 630.950, la resta de la província.

Entre els artistes que van compartir amistat amb Joaquín Sorolla, cal destacar-hi els germans José Benlliure Gil (1855-1937) i Mariano Benlliure Gil (1862-1947). Amistat que, a més, va portar José Benlliure, al començament del segle XX, a introduir certes novetats en la seua pintura, ja que en va adequar l'estil als gustos de la societat, i, per a fer-ho, es va inspirar en l'estil de l'amic, Sorolla, i va simplificar les composicions. Quant a Mariano, va coincidir amb Joaquín Sorolla en l'Exposició Universal de París de 1900, a més, el 1918 va

cisellar un bust en marbre de Sorolla per a The Hispanic Society of America, i el 1919, un altre, que va donar a l'Ajuntament de València amb destinació al monument erigit al pintor el 1933 a la platja de la Malva-rosa.

Però, a més, van ser col·legues de Sorolla els pintors Antonio Fillol Granell (1870-1930), Cecilio Pla Gallardo (1860-1934) i Constantino Gómez Salvador (1864-1937), entre d'altres. Fillol va ser deixeble de Pinazo i contemporani de Sorolla (encara que set anys més jove) i va alternar els paisatges i el costumisme habitual amb les obres de realisme social. Va ser un dels pintors valencians més cultes de la seua generació. Era, també, un home d'arrels humils que va utilitzar la pintura com a mitjà de denúncia contra la desigualtat social i el sofriment dels desheretats. Pla va destacar pels retrats i les escenes de platja extraordinàries, va abandonar els patrons de la pintura acadèmica per a assumir els primers plantejaments moderns, però la presència captivadora de Sorolla va entenebrir la carrera d'aquest. Quant a Constantino Gómez, es va formar en l'Escola de Belles Arts de Sant Carles de València, on va coincidir amb aquella generació valenciana d'entre segles molt prolífica, composta per Sorolla, Cecilio Pla i Salvador Abril, i, principalment, va sobreixir pels paisatges sensacionals que va crear.

L'època de Sorolla

El trànsit dels segles XIX al XX va estar marcat en les terres valencianes per transformacions econòmiques i socials profundes, determinades, en gran manera, per la crisi del tipus d'agricultura

Julio Peris Brell: *Plaça de la Mare de Déu* (1913)
Oli sobre fusta. Adquirit per la Generalitat (2001). Inv. 25/2001

tradicional i per l'inici d'un procés d'industrialització lent. La vinya i la taronja, gestionades per la xicoteta burgesia, van ser els dos productes bàsics que, a partir de 1890, es van destinar al mercat exportador, de manera que van desplaçar a un segon pla el cultiu de l'arròs. Així mateix, l'artesania i la indústria domèstica van ser substituïdes per una industrialització localitzada que va propiciar l'aparició de fàbriques i del proletariat. Des de principis del segle XX, la població va començar a concentrar-se en els nuclis del litoral i en la proximitat de les primeres ciutats industrialitzades. La ciutat es va engrandir i es va impulsar l'urbanisme i l'arquitectura d'aquesta.

Vicente Blasco Ibáñez (1867-1928) va ser un escriptor i polític reconegut que va abanderar el sorgiment d'una força política republicana, que va disposar d'una base popular àmplia. En els inicis, va estar influenciat per Constantí Llombart, l'escriptor radical de la *Renaixença valenciana*, moviment literari, cultural i social que va sorgir en les terres de l'antic Regne de València en els últims anys del segle XIX i en el qual van participar personalitats que reivindicaven el paper que el valencià jugava dins de les institucions i, sobretot, en la literatura culta. Blasco Ibáñez va ser el líder del republicanisme a València entre 1892 i 1905. Inicialment, el blasquisme es va caracteritzar per ser una opció federal, anticentralista i regionalista. Posteriorment, va adoptar una postura clarament patriòtica i espanyolista. El republicanisme blasquista es va mantindre com a primera força política valenciana fins a la Segona República (1931-1939).

Pel que fa al sistema d'ensenyament de les disciplines artístiques, a penes havia patit variació en anys, de manera que les oposicions

Joaquín Sorolla Bastida: *Platja de València. Pescadores*
Oli sobre tela. Col·lecció Reial Acadèmia de Belles Arts de Sant Carles. Inv. 892

Joaquín Sorolla Bastida: *El comte d'Artal* (1900)
Oli sobre tela. Adquirit pel Ministeri d'Educació i Cultura (1967). Inv. 1236

a pensionat de pintura convocades per la Diputació de València es van convertir en l'única possibilitat d'eixir a l'estranger i conèixer de primera mà els corrents artístics internacionals.

Joaquín Sorolla Bastida (1863-1923)

Joaquín Sorolla va ser el primer pintor espanyol del segle XIX que, amb una temàtica local i espanyola, va aconseguir triomfar a Espanya i a l'estranger.

A la fi del segle XIX la pintura espanyola estava dominada quasi per complet pel quadre d'història, gènere de gran èxit en les exposicions nacionals de belles arts. En contrast amb la preeminència d'aquest corrent, quan el 1892 Sorolla va pintar *El dia feliç*, va ser considerat com l'inici d'un camí cap al realisme i va ser qualificat com «la primera obra de l'escola espanyola contemporània».

No obstant això, l'estil determinant de Joaquín Sorolla va aparèixer per primera vegada el 1894 en el llenç pintat al Cabanyal titulat *La tornada de la pesca*, amb el qual va obtindre la Medalla de Segona Classe en el Salon des Artistes Français de París de 1895 i que va ser adquirit aquell mateix any per 6.000 francs pel Govern francès per al Museu de Luxemburg (des de 1977 en el Musée d'Orsay, París). Un llenç que resumeix les bases de la pintura *sorollista*: un tema de costums valencians, representat amb pinzellades evidents i una gamma cromàtica en la qual predominen els marrons, els violetes i els blaus amb tocs blancs.

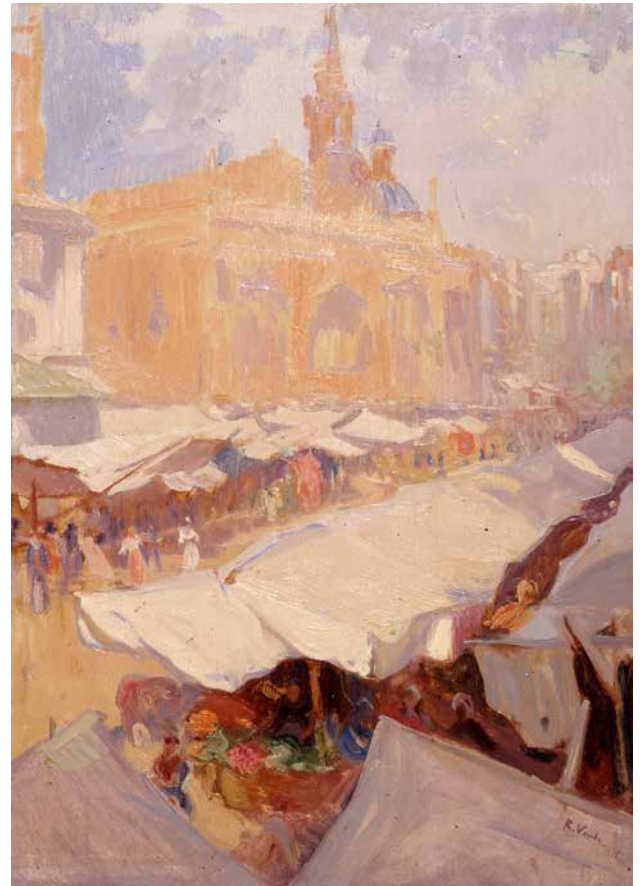
José Santiago Garnelo y Alda: *La canzonetista Pepita Sevilla* (1887)
Olí sobre tela. Donació de l'artista (1940). Inv. 1354

José Navarro Llorens: *Gitanos sobre un pont*
Oli sobre fusta. Donació Goerlich-Miquel (1963). Inv. 1147

Julio Peris Brell: *Barraquetes, Malva-rosa* (1918)
Oli sobre fusta. Adquirit per la Generalitat (2001). Inv. 7/2001

Ricardo Verde Rubio: *Plaça del Mercat* (1915)
Oli sobre tela. Donació Goerlich-Miquel (1963). Inv. 1161

La veritat és que el nom de Sorolla es va vincular des de molt prompte al concepte de pintura moderna, principalment per l'optimisme que transmetia l'obra d'aquest, pel reflex de gents senzilles vinculades a escenes de pesca i al mar, per la captació dels costums, el llinatge i les tradicions espanyoles, per la llibertat amb què pintava la llum i el color, en definitiva, per pintar a l'aire lliure. L'observació directa del natural i el respecte absolut a la veritat es van convertir en els trets principals de la pintura de Sorolla.

Com el paisà del pintor, el novel·lista Vicente Blasco Ibáñez, les obres d'ambient valencià del qual havien agafat fama a l'estranger, Sorolla va ser sacralitzat a València i la figura d'aquest mai va ser qüestionada. Al llarg del segle XX la fama del pintor es va consolidar. A partir de 1906 es va refermar l'èxit internacional de Sorolla, quan va dur a terme exposicions individuals a Europa i Amèrica del Nord; van destacar, per l'èxit de crítica i vendes, les mostres de París, Berlín, Londres, Chicago i Nova York. La gran popularitat del pintor va induir l'aparició d'un nombre d'artistes considerable, seguidors fidels de l'estil que aquest tenia.

Joaquín Sorolla va representar l'Espanya del pensament modern, del treball fecund, del progrés radical, és a dir, l'Espanya europea.

La influència de Sorolla: deixebles i sorollistes

Encara que Joaquín Sorolla es va postular com el principal artista valencià del seu temps, van ser molt pocs els deixebles directes

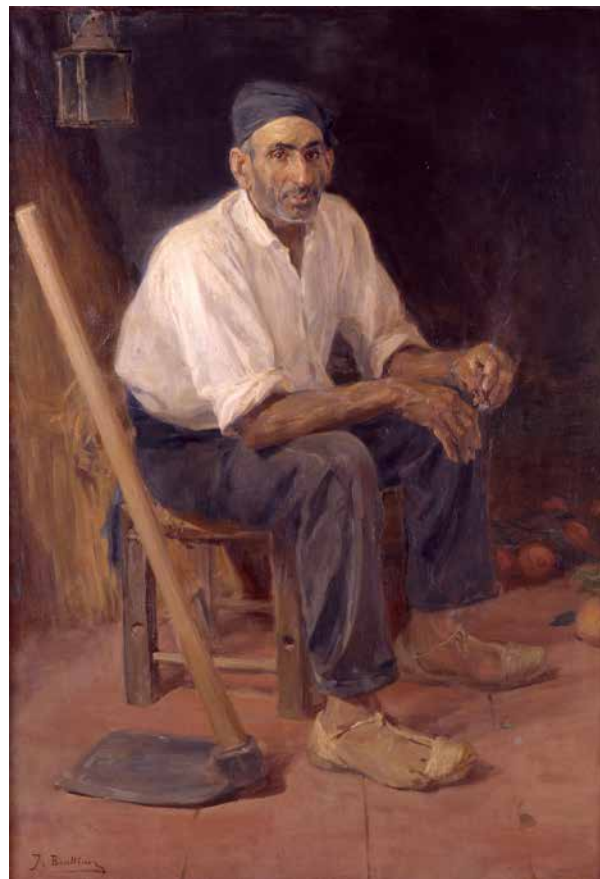
Manuel Benedito Vives: *Castissa*

Oli sobre tela. Donació de Víctor Pedrer Ramiro (1913). Inv. 881

del pintor. Entre els deixebles principals d'aquest van destacar: José Mongrell Torrent (1870-1937), Eduardo Chicharro Agüera (1873-1949) i Manuel Benedito Vives (1875-1963), però Mongrell va ser el seguidor més fidel de Sorolla, mentre que els altres dos van quedar relegats a imitadors de les qualitats artístiques del mestre. D'altra banda, el principal contacte de la resta dels artistes valencians amb el mestre Sorolla va ser per mitjà de l'Associació de la Joventut Artística Valenciana, una corporació de pintors que el mateix Sorolla va impulsar el 1916.

Els anomenats pintors *sorollistes* van ser un grup d'artistes valencians influenciats per l'obra de Joaquín Sorolla i seguidors de l'estil del mestre valencià. Entre ells, cal recordar: Alfredo Claros García (1893-1965), Tomás Murillo Ramos (1890-1934), José Navarro Llorens (1867-1923), Enrique Navas Escuriet (1875-1952), Francisco Pons Arnau (1886-1955), María Sorolla García (1889-1956), Ricardo Verde Rubio (1876-1954), Julio Vila Prades (1873-1930) o Fernando Viscaí Albert (1879-1936).

El *sorollisme* és un terme equívoc que s'aplica a característiques molt diferenciades i a pintors amb solucions estilístiques diferents. No obstant això, els trets que van identificar tots aquests pintors van ser, en primer lloc, el caràcter marcadament mediterrani que tenien, que va determinar la utilització d'un colorit brillant i que els va portar a reflectir optimisme i alegria en les obres. I, en segon lloc, l'admiració profunda per la figura i l'obra de Joaquín Sorolla, fins al punt de convertir-se en mestre de tots ells.

José Benlliure Gil: *El tío Andreu de Rocafort*
Oli sobre tela. Donació de l'artista (1932). Inv. 804

Genaro Palau Romero: *Jardins del palauet de Ripalda* (1922)

Oli sobre tela. Donació Orts Bosch (2004). Inv. 262/2004

José Benlliure Gil: *Les alberedes de Serrans (riuada i pluja)*, València (c. 1920)

Oli sobre tela. Donació de l'artista (1932). Inv. 773

Bona part de la segona meitat del segle XIX va estar determinada per l'hegemonia de la pintura de gènere i la pintura d'història. Aquesta tendència es va fragmentar quan va irrompre el *sorollisme*, corrent relacionat amb el realisme la font principal d'inspiració del qual va ser la realitat.

Sovint s'ha afirmat l'existència, a Espanya, a principis del segle XX, d'una tendència artística coneguda sota l'epígraf de l'impressionisme espanyol. L'anàlisi de la pintura impressionista francesa en comparació amb l'obra de Sorolla és incorrecta, ja que a Espanya no hi va haver cap moviment pictòric que guardi una relació directa amb el moviment francès. En gran manera, això es deu a una

Ignacio Pinazo Martínez:

Llaurador valencià

El tio Quico

Bronze. Col·lecció Reial Acadèmia de Belles Arts de Sant Carles

Inv. 109

anàlisi superficial dels trets externs de la pintura tant de Joaquín Sorolla com de la dels seguidors d'aquest. En Sorolla la llum mai arriba a anul·lar els valors propis de la forma. I, si bé és cert que hi ha coincidències formals entre la pintura impressionista i el *sorollisme*, els pintors valencians no van seguir els mateixos plantejaments ni els mateixos procediments tècnics que els artistes francesos. Seria més correcte parlar de pintors luministes, artistes que es van preocupar per l'estudi i el reflex de la llum en els seus llenços.

L'evolució de l'estil de Sorolla: els *postsorollistes*

L'inici del desfasament del *sorollisme* va començar quan van canviar les idees que havien servit per a construir un discurs sobre el significat de l'obra de Joaquín Sorolla vinculat amb el que és modern i amb la còpia fidel de la realitat. Per modern s'entenia el que era contemporani. En aquest moment es va exigir que la pintura moderna estiguera definida per la còpia de la realitat, sense excloure'n un vessant intel·lectual, de manera que es convertira en una mescla de realisme i idealisme.

Els pintors *postsorollistes* es van formar sota la influència de Joaquín Sorolla, però prompte la van abandonar per a insuflar un caràcter propi a la seua pintura. José Benlliure Ortiz, *Peppino* (1884-1916), encara que va treballar al taller de Sorolla entre 1908 i 1912, va evolucionar fins a trobar el seu estil. Luis Dubón Portolés (1892-1953) es va iniciar en el tractament lumínic en la línia *sorollista* per a convertir l'objecte de la seua pintura en aspectes fonamentalment decoratius. I l'obra de José Pinazo Martínez (1879-1933), que va estar

Mariano Benlliure Gil: *Chula* (1927)
Ceràmica. Donació Goerlich-Miquel (1963). Inv. 1190

marcada per un fort accent en la lluminositat i en la temàtica regionalista, com Sorolla, però el resultat de la qual s'allunyava dels principis emprats pel mestre valencià.

De manera que, a partir de 1925, es va començar a veure de manera negativa la persistència de mantindre viu l'estil de Joaquín Sorolla, i fins i tot es va arribar a considerar que insistint en aquelles fórmules es podia caure en el perill d'instalar la vulgaritat en la pintura valenciana. Per la qual cosa, possiblement, es pot arribar a mantindre l'afirmació que el perill dels genis està en l'escola d'aquests.

No obstant això, altres artistes aliens a la influència directa de Joaquín Sorolla, com Ignacio Pinazo Martínez (1883-1970), Horacio Ferrer de Morgado (1894-1978), Vicente Beltrán Grimal (1896-1963) o Ricardo Boix Oviedo (1904-1994), van arribar a formular plantejaments artístics entre els anys 1920 i 1930 que es van emmarcar en un esperit renovat de modernitat i compromís més d'acord amb els nous temps.

José Pinazo Martínez: *Tipus de l'horta valenciana. Godella. El tio Cono*
Oli sobre tela. Col·lecció Reial Acadèmia de Belles Arts de Sant Carles. Inv. 873

María Sorolla García: *Chula* (1925)

Oli sobre tela. Donació Francisco Pons Sorolla (1957). Inv. 1308

GENERALITAT VALENCIANA

President de la Generalitat
Ximo Puig i Ferrer

Conseller d'Educació,
Investigació, Cultura i Esport
Vicent Marzà i Ibáñez

Secretari Autonòmic
de Cultura i Esport
Albert Girona Albuixech

Directora General
de Cultura i Patrimoni
Carmen Amoraga Toledo

MUSEU DE BELLES ARTS DE VALÈNCIA

Directora
Margarita Vila Montañés

Gerent
Adoración de Rufino Ramón

Art valencià
David Gimilio Sanz

Biblioteca
Ana Alfaro Hofmann
Rosa Rodríguez Canals

Didàctica
Estrella Rodríguez Roncero

Gerència
Carmen Fernández Arlandis
Alicia Gabarda Espinosa
Irene Domingo Molla
José Luis Tomás Porta

Registre
Mª Francisca Castilla Crespi
Mª Jesús Clares Montoya
Pilar Gramage Cárdenas

Relacions socials i protocol
Ramón Martínez Miñana

Departament de Restauració
Pilar Ineba Tamarit
Asun Tena Arregui

EXPOSICIÓ

Producció
Museu de Belles Arts de València

Comissaris
Rafael Gil Salinas
David Gimilio Sanz

Restauració d'obres per l'IVCR+i
Fany Sarrió, Blanca Zubeldía,
Jesús Martínez, Alejandra Risquez
Gloria Sánchez, Margarita Doménech

Restauració d'obres pel Museu
de Belles Arts de València
Pilar Ineba Tamarit

Muntatge i producció
del material gràfic
Art i Clar

Il·luminació
Juan Toledo

Disseny gràfic
Eduard Doménech
Servei de Promoció Cultural
de la D. G. de Cultura i Patrimoni

Traducció valenciana
Servei d'Acreditació i Assessorament
D. G. de Política Lingüística i Gestió
del Multilingüisme

Traducció anglesa
Lambe & Nieto

Premsa
José García Pastor

PER FAVOR, si no voleu conservar el fullet,
depositeu-lo a l'eixida en el mostrador

Imatge de la portada:
Joaquín Sorolla Bastida: Marina (ca. 1907), Detall.
Museu de Belles Arts de València, Inv. 1/2007

Edita: Generalitat Valenciana
Impressió: La Imprenta CG, SL
Depòsit legal: V-761-2019

© Dels textos: els seus autors
© De les imatges: els seus propietaris
© De l'edició: Generalitat Valenciana 2019

Museu de Belles Arts de València

C/. Sant Pius V, 9 • 46010 València

Telèfon 96 387 03 00

museobellasartesvalencia@gva.es

www.museobellasartesvalencia.gva.es

**GENERALITAT
VALENCIANA**

Conselleria d'Educació,
Investigació, Cultura i Esport

MUSEU
BELLES ARTS
VALENCIA

